

เลี้ยงกุ้งในนาข้าวด้วยระบบธรรมชาติ
โดย ขวัญชัย รักษาพันธ์
บรรยายในห้องฝึกอบรมวิชาของแผ่นดิน ในงานตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง “ข้าวใหม่ ปลามัน”
วันที่ 6 พฤศจิกายน 2559

"ลุงขวัญชัย" เป็นชาว ต.เทพราช อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา ประชาชนเกษตรกรของแผ่นดิน ประจำปี 2555 สาขาปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง อดีตนักศึกษาภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หลังทำงานด้านการเกษตรสั่งสมประสบการณ์อยู่พักหนึ่งจึงลาออก แล้วนำประสบการณ์มาพลิกฟื้นผืนนาของตนเอง จำนวน 40 ไร่

"ลุงขวัญชัย" เป็นผู้ที่มีความชำนาญงานด้านเกษตรกรรมและการทำประมงพื้นบ้าน การเลี้ยงกุ้งและเลี้ยงปลา เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ตามแนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในเวทีภาคเกษตรมากมาย หนึ่งในองค์ความรู้ของลุงขวัญชัยที่ถ่ายทอดให้ชาวบ้านคือ “การเลี้ยงกุ้งในนาข้าว” โดยใช้ระบบธรรมชาติดูแลธรรมชาติ การทำบ่อกุ้งในนาข้าวเป็นการลดความเสี่ยงในกรณีที่กุ้งราคาตกต่ำผู้เลี้ยงสามารถเปลี่ยนจากบ่อกุ้งทำเป็นนาข้าวได้ทันที

การเตรียมบ่อเลี้ยงกุ้ง การเลี้ยงกุ้งแบบพอเพียง ให้ทำคันกั้นน้ำเป็นบ่อ เพื่อขังน้ำให้ลึกประมาณ ๖๐ เซนติเมตร เมื่อเตรียมบ่อไว้ดีแล้วให้น้ำเข้าบ่อ เครื่องมือที่มีความสำคัญที่สุดคือ เครื่องมือวัดน้ำหรือการวัดค่าพีเอช (pH) ของน้ำ โดยการใช้กระดาษลิตมัส หรือใช้น้ำยาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็ได้ ค่าที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงกุ้งคือ ค่าพีเอช pH 7 และวัดค่าพีเอช (pH) ของดินแล้วออกมาเป็นสีเขียว

ขั้นตอนการเอาน้ำเข้านาต้องใช้ตาข่ายสีเขียวเย็บเป็นถุงผูกไว้ตรงปลายท่อส่งน้ำเพื่อกรองน้ำป้องกันไม่ให้ลูกปลาเข้ามาในบ่อเลี้ยงกุ้ง หลังจากเอาน้ำเข้าบ่อแล้วให้น้ำขี้เถ้ามาโรย สามารถแก้ดินเป็นกรดได้ **“ที่สำคัญการเลี้ยงกุ้งต้องทำให้น้ำเขียว น้ำไม่เขียวเลี้ยงกุ้งไม่ได้”** ห้ามปลูกกล้วยบนคันบ่อเด็ดขาดเพราะจะส่งผลให้น้ำขี้มูกออกบ่อในอนาคต

การให้น้ำเขียว เมื่อสูบน้ำเข้าบ่อแล้ว จากนั้นวัดค่าพีเอช (pH) ถ้าน้ำมีค่าต่ำกว่า 7 ต้องเติมน้ำขี้เถ้าลงไปเพื่อให้มีค่าพีเอช pH 7 จากนั้นทำน้ำเขียว ในพื้นที่ 1 ไร่ ให้ใส่มูลสัตว์แห้งประมาณ 300 กิโลกรัม ลงไปในน้ำทิ้งไว้ประมาณ 7-10 วัน หรือใส่ปุ๋ยชีวภาพน้ำ ใส่ปุ๋ยหมักชีวภาพประมาณ 100 ลิตร ทิ้งไว้ 7-10 วัน น้ำจะเป็นสีเขียวหรือน้ำตาล (บ่อที่เหมาะสมการทำน้ำเขียวจะต้องเป็นบ่อที่ไม่มีน้ำไหลผ่านตลอดเวลา) การวัดน้ำเขียวให้ใช้มือจุ่มลึกลงไปใต้น้ำ 25 เซนติเมตร ถ้ายังมองเห็นปลายนิ้วมือแสดงว่าน้ำเขียวยังไม่พอ ผู้เลี้ยงจะต้องเติมวัสดุตั้งกล่าวลงไปทุกสัปดาห์ จนกระทั่งวัดแล้วมองไม่เห็นปลายนิ้วมือที่จุ่มลงไป

การเลือกพันธุ์กุ้ง ไม่ควรส่งพันธุ์กุ้งโดยที่ยังเห็นบ่อเลี้ยงกุ้ง เพราะในกรณีบ่อไม่สะอาดจะส่งผลทำให้การเลี้ยงกุ้งไม่ประสบความสำเร็จ

อัตราการปล่อยกุ้ง พื้นที่ 1 ไร่จะปล่อยพันธุ์กุ้งประมาณ 20,000 ตัว พันธุ์กุ้งราคาตัวละ 3 สตางค์ ดังนั้นค่าพันธุ์กุ้งประมาณ 600 บาท

อาหารกุ้ง กุ้งกินไรน้ำเป็นอาหาร ดังนั้นผู้เลี้ยงต้องสร้างไรน้ำขึ้นมา โดยการทำให้น้ำเขียวก่อนเมื่อน้ำเขียวแล้วจะมีแมลงมาไข่ หรือที่เรียกว่าหนอนแดง ยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ซึ่งมีอยู่วิถีดินได้น้ำโดยธรรมชาติ

กุ้งหากินตอนกลางคืน โดยการเอาก้ามคุ้ยเขี่ยตามดินและจะจับหนอนแดงกินเป็นอาหาร และพบว่าหนอนแดงมีโปรตีนมากถึง 60 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับอาหารที่ซื้อที่มีโปรตีนเพียง 30 เปอร์เซ็นต์ หนอนแดงจะกินน้ำเขียว และน้ำเขียวจะกินน้ำชีวภาพ ดังนั้นทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์กัน

ผู้เลี้ยงสามารถเลี้ยงกุ้งผสมกับการเลี้ยงปลานิลได้ พื้นที่ 1 ไร่ ปล่อยกุ้ง 20,000 ตัว และใส่ปลานิลลงไปอีกประมาณ 3,000 – 5,000 ตัว จะพบว่าทั้งกุ้งและปลาสามารถเติบโตได้ดี เพราะปลานิลกินขี้กุ้ง กุ้งกินขี้ปลา เป็นระบบที่เกื้อกูลกัน

หากเป็นช่วงฤดูฝนหรือฝนตกในปริมาณมากน้ำเขียวจะลงไปอยู่ด้านล่างส่วนน้ำฝนจะอยู่ด้านบน ดังนั้นผู้เลี้ยงต้องรีบเติมน้ำชีวภาพลงไปให้เร็วที่สุดหลังจากฝนตก เพื่อปรับระดับค่าพีเอช (pH) ของน้ำในบ่อ

กรณีที่เติมน้ำเข้าบ่อใหม่สามารถเติมน้ำชีวภาพเพื่อรักษาระดับสีเขียวของน้ำในบ่อได้ตลอด ดังนั้นต้องตรวจสอบระดับน้ำทุกๆ 5 วัน เพราะกุ้งไม่ชอบน้ำใส น้ำที่เหมาะสมคือเวลาปล่อยกุ้งแล้วต้องไม่เห็นตัวกุ้ง

กรณีที่น้ำเลี้ยงมีการเน่าเสีย สามารถแก้ปัญหาได้โดยเอาน้ำออกประมาณ 1 คืบ จากนั้นให้เติมน้ำใหม่ใส่ลงไปแทน และเติมน้ำชีวภาพลงไป ใช้เวลาในการปรับปรุงน้ำ 7 วัน

หลังจากที่ปล่อยกุ้งไปประมาณ 50 - 60 วัน สามารถจับกุ้งได้ เทคนิคในการเพิ่มน้ำหนักกุ้งก่อนจับคือการให้มะพร้าวขูดเป็นอาหารกุ้ง โดยหว่านรอบบ่อเวลา 12.00 น. และ 19.00 น. จะช่วยให้กุ้งโตอย่างดี

การจับกุ้ง จะใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า “ไอ้โง่” จะมีไม้ไผ่ปักลงไปบ่อเลี้ยงกุ้งและมัดให้ตั้ง เมื่อวางไอ้โง่เสร็จให้ผูกไฟฉายไว้กับไม้ไผ่และส่องลงไปบ่อ เพื่อล่อกุ้งเพราะกุ้งชอบเล่นไฟ แล้วกุ้งจะเข้าไปในไอ้โง่ โดยมีทางเข้ารอบทิศ พอกุ้งเข้าแล้วจะออกไม่ได้ ไอ้โง่หนึ่งอันสามารถดักกุ้งได้ประมาณ 8 กิโลกรัม